

COL·LECCIO
t a l e i a

EXPERIÈNCIES
DE
PEDAGOGIA SOCIAL

CENTRE
DE FORMACIÓ
I PREVENCIÓ
DE MATARÓ

2

Amb la col·lecció d'opuscles TALEIA la Fundació Serveis de Cultura Popular pretén fer conèixer les nombroses i variades experiències de pedagogia social que es realitzen al nostre país, sovint poc conegudes i reconegudes.

No és en va que la col·lecció porta el nom de TALEIA: per crear-les i dur-les a la pràctica calen grans dosis d'imaginació, de constància i de solidaritat.

Esperem que la seva publicació fomenti l'intercanvi i impulsi noves iniciatives ●

CENTRE DE FORMACIÓ I PREVENCIÓ DE MATARÓ

COL·LECCIÓ
t a l e i a

**EXPERIÈNCIES
DE PEDAGOGIA
SOCIAL - 2**

**Text redactat per
Joan Soler i Amigó,
a partir de documentació elaborada per
Jaume Clupés del Centre de Formació i
Prevenió de Mataró.**

**© Fundació Serveis de Cultura Popular
Impressió: El Tinter SCCL
tel. 357 00 50 - c/ La Plana, 8
08032 Barcelona
D.L.: B. 43.803-1989**

**CENTRE
DE FORMACIÓ
I PREVENCIÓ
DE MATARÓ**

Fundació Serveis de Cultura Popular
1989

PRESENTACIÓ

El Centre de Formació i Prevenció és una associació d'iniciativa social sense afany de lucre, la finalitat del qual, segons els seus estatuts, és la prevenció dels joves inadaptats, l'estudi de la seva problemàtica i la seva reinserció social.

El Centre està establert a Mataró i exerceix la seva activitat a la ciutat i tot el seu entorn.

Direcció i administració:

Carrer Nou, 24, 2n. CP. 08301,
Zona 1, Centre.
Tel. 790 34 74..

(Direcció i equips de treball psico-pedagògic. Atenció de la primera demanda. Gestió econòmica i oficines).

Residència infantil i juvenil

Mas Sant Jordi:

Carrer Berguedà, s/n. CP 08303.
Zona 9, Barri de Cerdanyola Nord.
Tel. 799 51 46.

Tallers i pre-tallers de fusteria.

Gimnàs. Grup infantil. Centre Obert.

Carrer Muntanya, 79. CP. 08304.
Zona 7, Barri de Cirera.
Tel. 798 31 41.

Tallers laborals de serralleria

metàl.lica. Tallers de pintura.

Carrer Abat Marcet, 25. CP. 08304.
Zona 7, Barri de Cirera.

Orígens i història del centre

vell social era molt primari i acusava greus problemes d'adaptació a la ciutat.

Les condicions de marginació generen les primeres bandes, formades generalment per nois d'edats compreses entre els 16 i els 20 anys, les quals es dediquen a petits robatoris i a expressions destructives com una reacció enfront del rebuig social que sofreixen.

La biblioteca i el club infantil acullen aquests nois, intentant d'ocupar el seu temps lliure amb activitats associatives (excursions, campionats, jocs, cinema, xerrades, etc.). Els locals de la biblioteca i el club infantil estan instal·lats a la rectoria de la parròquia del barri. Això, tanmateix, no impedeix que l'opinió general els consideri un refugi de gamberros i d'extremistes polítics.

El context social

El Centre de Formació i Prevenció té els seus orígens a finals de la dècada dels anys setanta, a l'entorn d'una biblioteca i un club infantil i juvenil, al barri de Cirera, a Mataró.

Aquest barri estava constituït per una població provinent de la immigració, amb grans mancances de recursos econòmics, professionals i culturals. El ni-

Les primeres actuacions

A finals dels anys seixanta, Càritas Interparroquial de Mataró cedeix uns locals a la parròquia per acollir totes les activitats juvenils del barri, al carrer Muntanya cantonada Càceres, i cobreix els costos de tres mestres que, a temps lliure, treballen d'assistents socials del barri.

A principis dels anys setanta, amb el contacte d'educadors especialitzats i de voluntaris, i a partir d'una relació establerta amb jutges i policia, la biblioteca pren una orientació més especialitzada envers la problemàtica de la marginació juvenil i l'escalada delicti-

va. Així comença un treball més organitzat de cara a la prevenció i la rehabilitació social.

Aquesta especialització de l'actuació envers la joventut marginada porta a la constitució de l'associació «Centre de Formació i Prevenció de Cirera», inscrita en el Govern Civil i amb estatuts propis. Aquesta denominació recull les activitats de formació i alfabetització d'adults i de prevenció de la delinqüència que en aquell moment es realitzaven. Els estatuts són signats el 7 d'octubre de 1978 per una comissió gestora, la qual dirigeix el Centre fins a l'any 1980, quan l'assemblea de l'Associació elegix una junta. Es pot dir que, en aquests moments, el centre comença a funcionar de manera semi-professional.

Amb motiu de les primeres eleccions democràtiques municipals (abril de 1979) s'estableix contacte amb les diferents forces polítiques que es presenten a Mataró, les quals prenen el compromís de donar suport i ajuda econòmica al programa que la institució presenta.

Prèviament, o paral·lelament, a aquests aspectes, es fan gestions per tal d'aconseguir el reconeixement oficial del Centre i dels seus treballadors davant del Jutjat Municipal i d'Instrucció Local, les policies governativa i municipal i el Tribunal Tutelar i de Protecció de Menors, el qual admet la institució com a centre col·laborador.

Un procés de transformació i creixement

A partir d'aquest moment, l'any 1980, la tasca del Centre comença a generar un procés de transformació i creixement. La dinàmica de caràcter general que desenvolupava l'associació fins a aquell moment, el treball en comú de motivacions voluntaristes, sofreix un canvi tendent a una actuació cada cop més especialitzada i complexa que exigeix la reorganització de la gestió del Centre.

És així com la junta, que havia estat un òrgan sense cap implicació a nivell pràctic —ja que el nombre de treballadors i el tipus de treball no ho requerien—, pren ara un caràcter directiu dins de l'associació. Aquest necessari ajust i la nova distribució de competències originen un seguit de tensions entre els membres de l'equip tècnic i la junta, que es resolen establint una fórmula de treball cogestionat, el qual, sense contradir cap norma estatutària, permet un funcionament àgil i flexible de la gestió i direcció del Centre: s'amplia el nombre de càrrecs i vocalies de la junta i es dona, per dret propi, la condició de socis de la institució a tots els treballadors del Centre que no n'eren.

S'estableix, així mateix, que l'equip psico-pedagògic farà la programació, desenvoluparà els programes i realit-

zarà una labor d'investigació; al seu torn, s'estructura la seva participació en la gestió del Centre. A la junta pertoca la responsabilitat de decidir i d'executar els acords, tant els propis de la junta com els provinents de l'assemblea. La funció del director i dels coordinadors informant, fent d'enllaç i transmetent els acords presos, té per objectiu donar coherència tècnica i ideològica al projecte global.

En el camp de la inadaptació psicosocial es decideix de partir de l'estudi *La delinqüència juvenil avui: el cas de Mataró* (R. Bonal i J. Costa), publicat, l'any 1979, per la Fundació Jaume Bofill. Les dades que aporta mostren prou clarament quina és la distribució de la delinqüència juvenil a Mataró.

Cap a un reconeixement social

El Centre es defineix críticament enfront de les institucions existents que es basen en l'internament dels menors, les quals resulten ineficaces i desfasades per atendre tota la problemàtica infantil i juvenil i comporten un retard de les solucions, alhora que separen els menors del propi entorn social.

La idea, doncs, d'intervenir en el camp de la prevenció i tractament, junt amb la voluntat de recuperar els nois de Mataró servint-se dels recursos socials que ofereix la ciutat, porta a la creació

d'equipaments diversos i de pisos-residència que eviten l'allunyament dels nois del seu entorn real. També es tendeix a ampliar el treball fet fins aquell moment, limitat al barri de Cirera, més enllà d'aquella àrea immediata d'influència, amb la intenció de projectar-lo a d'altres barris de la ciutat, i a institucions que treballen en el camp de les relacions amb menors.

El grup inicia obertament la reivindicació del reconeixement de la professionalitat del Centre per part de l'Administració. Es formalitzen acords amb Càritas Interparroquial de Mataró —que des de fa anys cedia els locals utilitzats—, així com la col·laboració dels seus assistents socials i d'altres professionals. S'amplia la proposta del projecte *Centre de Formació i Prevenció. Estudi del grup de treball*, publicat l'any 1979. Les gestions realitzades tenen com a resultat la consecució dels primers recursos econòmics per al Centre.

Els quatre anys següents (1980-84) són de transició i de canvis: entren nous professionals, d'altres deixen el Centre, i s'origina un seguit de debats interns, els quals, finalment, permeten de sedimentar un equip més coherent i organitzat, capaç d'iniciar la recerca d'una metodologia de treball encaminada a superar les dificultats i els consants qüestionaments a l'hora d'enfocar la problemàtica dels nois a càrrec del Centre.

Una reflexió crítica sobre el procés seguit

L'anàlisi d'un projecte i dels seus resultats en el punt on es troba, no pot explicar-se de forma suficient sense una reflexió d'allò viscut i del seu procés. Ara que ja han passat anys d'ençà de l'inici del nostre treball, els objectius primers han quedat tan sols com una referència llunyana. Tot i així, convé tenir present com els condicionants político-socials i ideològics han afectat el procés de tots aquests anys, els interessos i els programes.

El punt de partida del Centre, al voltant dels anys setanta, fou certament dispers. En el nostre país, l'educació especial en el camp de la inadaptació psico-social ha estat fins fa molt poc pràcticament desconeguda, i el tema de la marginació infantil i juvenil condemnat intencionadament a l'ostracisme. Fora de l'oficialitat d'unes institucions hermètiques que l'autocràcia dedicà a l'atenció dels menors difícils, les possibilitats d'un aprofundiment professional no han facilitat una pràctica continuada. Per l'Administració, qualsevol nou enfocament ha estat relacionat amb interessos ideològics de determinats grups considerats com una minoria descontenta, i s'ha recorregut sistemàticament a un reduccionisme còmode col·locant els menors amb problemes dins el clot de la delinqüència comuna.

Qualsevol esforç que portés a replantejar el sistema establert era considerat perillosament contrari, i ben poques alternatives podien gaudir de suports oficials. D'altra banda, els serveis socials durant els anys setanta no tenien una trajectòria gaire rellevant. A Catalunya, eren molt deficitaris, fins al punt que es podia parlar d'inexistència de serveis socials. Pràcticament, tota la tasca compromesa a Catalunya en el camp de les necessitats socials requeia sobre la iniciativa privada o social, i encara, aquesta, sotmesa als condicionaments polítics de l'època. Un camp molt acotat d'interessos i idees novedoses que, tanmateix, van anar apareixent, denunciant i qüestionant un sistema que ignorava sistemàticament les conseqüències reals d'àmplies bosses de marginació social.

Així, doncs, el treball als barris, al carrer, neix tímidament, i amb un component polític clar i diferenciador, d'oposició, amb una gran dosi de voluntarisme, que espontàniament pren el seu compromís i centra sovint la seva activitat —com en aquest cas— en zones socialment conflictives. Així esdevé que un treball amateur i voluntari, tocat d'interessos ideològics, pot suportar la manca de recursos i de reconeixement en la seva incerta i feble iniciativa social.

Cal considerar, doncs, que, durant els anys setanta, quan es crea aquell petit grup voluntari que, anys a venir, serà

el Centre de Formació i Prevenció, al barri de Cirera de Mataró, no hi ha coneixement d'altres experiències ni d'institucions que abordin el tema de la marginació, fora de les oficials. Això representa una alternativa de treball en medi obert totalment nova, en la qual el tema de la delinqüència juvenil és tractat de manera diferent.

La manca d'informació d'actuacions semblants, les dificultats de formació i, en general, l'aïllament en un espai reduït, no afavoreixen gens la recerca d'un saber, si no és la solidaritat amb els manifestos crítics d'aquells sectors —professionals i ciutadans— amb més desig de canvi. Tanmateix, les demandes d'uns nois que insisteixen en els propis símptomes no són ateses de forma directa, perquè tot, en aquests anys, porta a creure que la clau i el pas més important davant de qualsevol cas individual és el canvi polític-social.

El punt d'inflexió

L'oportunitat real de professionalització no arriba fins als anys vuitanta. Els primers canvis democràtics permeten unes expectatives diferents i l'inici de programes que donen un tomb radical al treball amateur. Això significa la pràctica oficialitat del treball, el reconeixement històric de part dels plantejaments en medi obert i dels educadors de carrer, l'estabilització de les petites residències —experiències iniciades anys abans, amb considerable esforç, per part de l'Escola d'Educadors Especialitzats de Barcelona—, la notable organització dels Serveis Socials de base, etc. La normalització, en obtenir la Generalitat de Catalunya plenes competències, i la possibilitat, a termini mitjà, d'una reforma penal en matèria de menors, determinen el nou punt de partida. En definitiva, una altra realitat social en la qual el treball psico-social deixa de ser, forçosament, una activitat aïllada en ella mateixa i de caràcter simplement teòric i especulatiu.

Objectius generals i línies d'actuació

Preguntes permanents

L'activitat del Centre de Formació i Prevenició parteix d'un projecte educatiu de base portat a la pràctica quotidiana pels diferents grups de treball, en la convivència directa dels educadors amb els nois i noies. Tota la intervenció s'instrumentalitza a través dels recursos de què disposa la institució: residència, centre obert i els diversos tallers.

Les conductes dels nois que estan a càr-

rec del Centre els situa en la condició de «diferents». Determinades manifestacions arriben a angoixar l'educador, fins al punt que constata que els recursos que té a les seves mans són insuficients o inadequats. Topa amb qüestions a les quals no sap donar resposta; potser és que ha d'aprendre a no haver de donar-n'hi, de respostes. Preguntes permanents, com ara:

- Quina actitud prendre davant de la pregunta del noi sobre què li passa?
- Què cal fer quan un noi formula una demanda en relació als seus problemes?
- Com es pot intervenir en la seva actitud, en la seva reflexió?
- Què cal fer quan no hi ha ni tan sols demanda d'estar a la institució?

No obstant, aquesta situació esdevé fonamental: sense recollir aquests qüestionaments, la institució no pot ser vàlida, per més recursos de què disposi: no n'hi ha prou amb les activitats destinades a cobrir les necessitats bàsiques de la vida dels nois, ni indicant-los què han de fer en la vida quotidiana, amb els aprenentatges, amb la transmissió de coneixements per part de l'adult. Tampoc no basta l'organització ni una normativa més o menys estricta.

A partir d'aquest punt, l'equip s'obre a la recerca d'una nova ideologia i, de mica en mica, el treball individualitzat va esdevenint un instrument terapèutic privilegiat, per més que cal integrar pedagògicament el treball individual i el grupal en la praxi quotidiana. En de-

terminades fases del procés preval l'atenció institucional, mentre que en d'altres —com és l'actual— compta més la relació individualitzada.

Tendència psicoanalítica

Definitivament, però, la referència teòrica s'ha anat decantant cap a la teoria psicoanalítica, la qual pretén, senzillament, aconseguir una escolta més fina per part de l'educador. A partir de 1984, es posa en funcionament un nou espai de treball individualitzat on la relació educador-noi pren caràcter de tractament. Els casos de cada educador i el material recollit del discurs del noi, juntament amb l'aportat per la resta d'educadors i el treball amb les famílies seran objecte d'anàlisi i supervisió permanent.

Parlar de tractament significa abordar els casos a partir d'una intervenció in-

dividualitzada educador-noi. Una institució com és el Centre no pot pretendre una àmplia psicoteràpia, però aquesta relació, que repetidament es manifesta a través de símptomes de conflicte i d'inadaptació psico-social, força a situar-se en un punt de partida adequat, a fi que els desigs es posin en joc des del primer moment: els desigs del noi, de l'educador, de l'assistent social, de la família. Solament la continuïtat d'aquest procés de relació pot aconseguir uns canvis inicials, amb la pacificació i l'estabilitat del noi.

En el seguiment setmanal de casos amb el psicoanalista, la tasca de l'equip comporta analitzar, en cada cas, l'estructura —psicosi, neurosi, perversions— i l'evolució establerta entre el noi i l'educador, així com les relacions amb la família. La resta de les reunions dels equips situen la seva anàlisi dins del projecte educatiu i d'allò que s'entén per vida quotidiana.

Organització dels recursos

Tot i amb això, aquesta dependència no pressuposa sotmetiment a cap línia o directriu de política social determinada, ni cap dependència política; bé que determinades conjuntures d'ordre polític i econòmic, en certes ocasions, puguin condicionar indirectament, amb el risc de decantament cap a comportaments conservadors per tal d'assegurar la supervivència i continuïtat del Centre.

Econòmicament, el Centre de Formació i Prevenció, es manté gràcies a diferents convenis i subvencions:

- Conveni quadriennal amb l'Ajuntament de Mataró, Caixa de Barcelona i Càritas Interparroquial de Mataró.
- Subvencions anuals de l'Institut Català d'Assistència Social (ICAS) per a manteniment i estades d'internats.
- Conveni anual amb la Diputació de Barcelona, a través de l'Ajuntament de Mataró, per estades.
- Conveni anual amb l'INEM com a «centre col·laborador» per a cursos de formació.
- Així mateix, la producció dels tallers i dels equips de feines eventuais contribueix també al sosteniment econòmic del Centre.

Dependència econòmica

El fet que el Centre sigui una institució que parteix de la iniciativa social garanteix la seva independència i li permet una flexibilitat i agilitat en tots els aspectes, menys en l'econòmic. Bo i essent de caràcter privat, la institució no posseeix un patrimoni que assegurí el seu manteniment. Per tant, la dependència econòmica envers les administracions públiques és important.

Dependència del personal

El personal és contractat laboralment pel Centre.

Dependència dels edificis

- El local situat al carrer Muntanya, 79, al barri de Cirera —on hi ha instal·lats el taller i pre-taller de fusteria i el gimnàs— que actua com a centre obert, és cedit per Càritas Interparroquial de Mataró.
- El Mas Sant Jordi, residència infantil i juvenil, és llogat per l'Ajunta-

ment de Mataró i cedit al Centre per a la seva utilització.

- Els locals del carrer Abat Marçet, 25, on hi ha instal·lats els tallers de serralleria i de pintura, i també els equips de feines eventuais, són llogats directament pel Centre.
- Els locals de reunions i entrevistes, des d'on es porta la gestió i administració, també són llogats pel Centre de Formació i Prevenció.

Organigrama del Centre

ASSEMBLEA

JUNTA

PRESIDENT

EQUIP DE GESTIÓ

DIRECTOR

COORDINADOR
DE RESIDÈNCIA

ASSISTENT
SOCIAL

COORDINADOR
DE TALLERS

ADMINISTRACIÓ

CENTRE
OBERT

Residència infantil i juvenil Mas Sant Jordi

Centre Obert

Tallers i pre-tallers de serralleria metàl·lica

Tallers de pintura

Tallers i pre-tallers de fusteria

Grup de treballs eventuais

La residència Mas Sant Jordi

El Mas Sant Jordi és una institució oberta i mixta de nois i noies en edat escolar, és a dir, dels 4 als 16 anys. Tots ells assisteixen a l'escola pública.

Objectius generals

La vida al Mas Sant Jordi s'orienta a la reestructuració de la personalitat de base dels nois i noies, és a dir, se'ls ajuda a assolir una situació d'equilibri personal, refent els aspectes irresolts del seu procés, conseqüència d'unes anteriors condicions de vida física o psíquica deficientes.

Pretén d'oferir als nois i noies un marc estable que ordeni i reguli el caos en què es troben immersos; un lloc on les relacions interpersonals siguin favorables i on l'espai quotidià i les relacions de convivència siguin preservades de pressions socials. Un àmbit, en fi, on puguin expressar les seves vivències i els seus conflictes en relació a ells mateixos, als altres i al seu entorn en un marc de seguretat afectiva.

Aquest treball, junt amb l'acció paral·lela envers les famílies, és l'objectiu essencial del Mas Sant Jordi. Quan és possible, ha de tendir al retorn del noi o noia a la seva família.

Funcions de l'educador

- Organitzar les activitats de la vida quotidiana (llevar-se, anar a escola, hàbits, etc.).

El Mas Sant Jordi és una residència amb capacitat per a 20 places. Està situada a la part alta de Mataró, al barri de Cerdanyola. Funciona de dilluns a divendres, ja que els caps de setmana i els períodes de vacances escolars els nois retornen a casa seva i viuen dins el propi ambient familiar (quan això no és possible, s'organitzen torns d'urgències).

- Dur un seguiment de l'evolució i dels canvis dels nois i noies en el procés individualitzat de cada un d'ells.
- Portar un control sanitari dels nois i noies.
- Mantenir una relació amb les famílies, a través de reunions, entrevistes, etc.
- Promoure l'assistència a les activitats d'altres entitats del barri: espais, colònies, etc.
- Establir relacions amb d'altres institucions que actuen en el camp de l'educació especial, en sectors socials de marginació.
- Mantenir una relació amb el barri: associacions de veïns, vocalies i altres entitats cíviques.
- Mantenir una relació amb les famílies, a través d'entrevistes periòdiques o de caràcter discrecional.
- Relacionar-se amb els nois i noies: fer d'intermediari-pont entre la família, el noi i l'educador.
- Iniciar contactes amb els nous casos presentats per les entitats socials (serveis socials, escoles, l'hospital, particulars, etc.).
- Establir contactes i mantenir relacions amb altres institucions pedagògiques i del barri.
- Tramitar les sol·licituds de places escolars.

Per regla general, qui assumeix la relació amb les famílies és l'assistent social: és l'element de contacte entre l'equip del Centre —interdisciplinar—, la família i els diferents estaments oficials (Tribunal Tutelar, Serveis Socials, Diputació, etc.). Això no vol dir que a vegades no s'estableixi una relació educador-família per raons concretes. A mesura que l'educador va prenent importància en la vida del noi, aquesta relació esdevé un element a considerar dins el treball familiar.

Funcions de l'assistent social

- Recollir les dades personals i familiars dels nois: història familiar, escolar, situació actual.

Els pre-tallers del centre obert i els tallers d'iniciació laboral

Objectius generals

El Centre de Formació i Prevenció va iniciar les activitats de pre-tallers i tallers laborals a partir de 1980, com un recurs davant les necessitats que anaven apareixent en la seva tasca; com una resposta al repte permanent d'aprofundir en la complexa problemàtica de la inadaptació psico-social.

L'experiència del Centre, sostinguda

en el treball teòric i pràctic, ha hagut de decantar-se dels programes generals i d'entreteniment per dedicar-se a la prevenció de la delinqüència juvenil. Tanmateix, no és el fet en si de la delinqüència juvenil, ni les formes com aquesta es manifesta allò que més interessa al Centre, sinó les seves causes, allò que determina les seves línies d'actuació. Sobretot, interessa —tant si existeix una conducta delictiva com si no— prendre contacte amb aquells nois i noies que, per les seves característiques socials, econòmiques, familiars, psíquiques, no poden ser tractats en un gabinet privat o en un dispensari de salut mental.

Es tracta de definir el noi, no tant per la seva simptomatologia, sinó escoltant les seves paraules i intencions: l'equip ha d'esbrinar si allò que el Centre pot oferir és capaç de respondre a les seves demandes, si permet fundar l'esperança d'un projecte.

La segona part de l'oferta és l'organització dels recursos —els pre-tallers i tallers laborals—, els quals no són una finalitat en si mateixos, sinó que se subordinen a les necessitats dels nois i dels educadors.

Les activitats dels tallers de ferro i de fusta situen els nois en un primer pas de la iniciació a l'aprenentatge laboral i, consegüentment, a una realitat laboral lligada a l'esquema social adult, que hom es proposa de reproduir a petita escala dins de la institució.

Però, per tal que resulti vàlid el plantejament del programa, cal tenir cura de les dificultats d'adaptació dels nois i noies a la realitat social del seu entorn, amb la qual, precisament, estan en conflicte. És per això que les activitats es plantegen com uns recursos i no pas com l'última alternativa o la definitiva oportunitat de canvi.

L'objectiu dels pre-tallers del centre obert i dels tallers d'iniciació laboral és, doncs, incidir en la vida dels nois i en la seva problemàtica que els situa en la marginació social i la delinqüència. Es proposa d'organitzar un projecte comú amb les persones del seu entorn, creant un sentiment d'utilitat ajustat a les normes socials, amb la participació en les exigències del consum amb petits ingressos que li permetin de tenir les seves despeses pròpies i de pagar els seus deutes. L'adquisició d'hàbits, de responsabilitats, l'aprenentatge de diferents tècniques d'ofici, l'organització individual i l'ampliació de maniobra en les seves relacions amb els altres, els possibilitaran una certa estabilitat personal i relacional.

Finalment, les expectatives, una vegada iniciades, han de consolidar-se durant el temps que durin els pactes establerts entre el noi i l'educador, i han d'acumular un sentiment d'èxit que ha de quedar fixat en la seva història personal. Aquesta nova situació es contraposa a la viscuda fins al moment com un fracàs continuat: familiar, escolar, en el seu entorn pròxim, i davant la

reacció social que l'etiqueta de delinqüent.

Aquest parèntesi de vida institucionalitzada i organitzada ha de comportar canvis a curt i mitjà termini, però la recuperació d'allò viscut és una condició subjacent en el futur: aconseguir d'inscriure el noi, la noia, en qualsevol projecte social on participi amb el seu esforç i la seva capacitat creativa, durant un temps més o menys llarg d'estabilitat, reforça els seus propòsits de canvi davant cada nova crisi que pugui sofrir en l'esdevenidor.

Funcions de l'equip d'educadors de taller

- Dur el seguiment del procés evolutiu individualitzat de cada noi.
- Organitzar els aprenentatges i el treball en cada un dels tallers; i també definir les relacions laborals i els objectius econòmics del grup.
- Mantenir una relació amb les famílies, en els casos que això sigui possible, a través de reunions i entrevistes.
- Mantenir relacions amb altres institucions lligades directament o indirectament amb el noi: Policia, Jutjats, Tribunals de Menors, etc.
- Establir relacions amb altres institucions que treballin en educació especial en el camp de la marginació social.
- Mantenir una relació amb el barri: associacions de veïns, vocalies i altres entitats cíviques.

Funcions de l'assistent social

L'assistent social actua també en l'àrea de tallers. La seva intervenció comença en el moment en què arriba una demanda d'ingrés. L'equip no pren cap decisió d'admissió fins que aquesta demanda no ha estat documentada. L'assistent social és, doncs, el primer responsable dels contactes, en cada cas: si una demanda es fa a qualsevol altre membre de l'equip, aquest procura que l'assistent social s'hi introdueixi des del primer moment.

Les funcions de l'assistent social són:

- Recollir les dades familiars i personals de cada noi i del seu procés social.
- Mantenir una relació amb el nois, molt convenient a l'hora de fer d'intermediari-pont entre la família, els noi i l'educador.
- Tenir cura de les entrevistes periòdiques amb les famílies des del primer moment i durant tot el procés en què cada noi estigui a la institució (en algun cas, fins i tot quan el noi ja se n'ha donat de baixa).
- Organitzar l'assessorament i el seguiment jurídic de determinades situacions en què es pot trobar un menor.

La demanda en tota relació educativa

Així s'esdevé que gairebé mai no és el noi qui fa la demanda, sinó els altres: les famílies, els assistents socials, les institucions en general, sempre «pel bé» del noi, però sense preguntar-se sobre les causes que fonamenten els símptomes. Es tendeix a reduir les manifestacions individuals, i fins i tot les col·lectives, sense referir-se a la seva implicació en les causes dels conflictes.

Els nois que han tingut dures vivències d'abandó, de no reconeixement, de fracàs escolar, d'inhibicions, agreujades per reaccions simptomàtiques com fugues, robatoris, drogues, etc. no estan predisposats, d'entrada, a formular una demanda terapèutica. La seva posició és d'objecte, més que no de subjecte: són portats d'ací d'allà sense poder-hi dir res. Buscar el bé de l'altre —assenyala Lacan— no és sinó una forma de domini i acostuma a produir efectes similars a la satisfacció joica. Malauradament, moltes iniciatives no van més enllà de satisfer l'autoidealització, junt amb un determinat corporativisme.

Les polítiques d'intervenció en els casos considerats difícils, des de la prevenció general fins a les institucions de vigilància i de reformatori més tancades, sovint es complementen amb polítiques de rendibilitat dels recursos d'eficàcia. La consigna general és que s'ha de «fer el bé» als subjectes que suposadament ho necessiten i que no sempre ho demanen.

Condicionaments externs

Una institució com és el Centre de Formació i Prevenció té moltes dificultats per sostenir-se dins del circuit públic. La seva dependència econòmica de l'administració i d'altres institucions, per la derivació de casos, fa que sigui molt

diffícil dir que no a un cas, i més encara si no hi ha llista d'espera. Les institucions han de produir, de ser rendibles: no hi poden haver places vacants i, d'altra banda, tots els casos solen ser presentats com urgents, de tal manera que el Centre i els seus membres queden implicats com a agents de la política de l'administració, al marge de la relació singular amb la persona que està en joc.

Això no deixa de tenir efectes immediats en els nois i noies, com també en les respectives famílies: ni els uns ni els altres poden sentir-se escoltats com a subjectes, ni atesos com a tals. Els pares segueixen sortejant i eludint la responsabilitat de fer-se càrrec del problema, i reproduint les condicions que l'ocasiona, sense gaires oportunitats de dir res. D'aquesta manera són tractats com a objectes, formant part d'una transacció entre els adults que dirigeixen i, finalment, davant dels educadors i el Centre com a institució.

Tal situació provoca una repetició de la història que s'ha donat anteriorment en els nois, en els pares, enfront de la qual no hi ha sinó dues sortides: o bé sotmetre's i continuar essent objectes, o bé rebel·lar-s'hi adoptant actituds antisocials.

La qüestió de fons

El Centre de Formació i Prevenció manté, no obstant, la seva posició: no facilitar a ningú l'entrada a la institució

sense ser preguntat sobre les seves necessitats. Intenta deixar molt clar que és una institució especial de tractament de problemes individuals i que cal situar cada noi i la seva família al llinyar de la seva demanda d'atenció, en la mesura que això sigui possible. Es tracta de preparar el camí per tal que emergeixi el desig de cada u, i que pugui ser formulat.

Cal que el suposat noi conflictiu deixi d'aparèixer com el símptoma d'una disfunció de les regles que regeixen la família. Aquesta també ha de formular una demanda, encara que, d'entrada, només sigui el reconeixement de la institució.

La qüestió de fons és: què s'entén per demanda i com cal actuar sobre ella. Indubtablement, Lacan ha contribuït a clarificar aquest aspecte diferenciant entre necessitat, demanda i desig.

Les *necessitats* són biològiques: l'aliment, l'aigua, l'aire, etc. Però en l'ésser humà aquestes deixen de ser pures ja d'un bon principi, perquè la prematuració del nadó el col·loca en una dependència total de l'altre, de la persona que assumeix la funció materna. La relació envers l'altre ve mediatitzada pel llenguatge, que li permet *demanar* tot allò que pot satisfer les seves *necessitats*. La *demanda* ja implica quelcom més, ja que tot allò que l'altre ofereix no és pres com un objecte de satisfacció sinó com un signe d'amor. L'altre té un valor doble-

ment vital, perquè, a més d'aportar allò que satisfà les *necessitats*, sosté la inscripció del nen en el món humà: el reconeix.

Tota *demanda* apunta a un *desig* de l'altre i té un caràcter absolut mai no satisfet, perquè aquest absolut s'adreça al *desig* de la mare. Amb la repetició de *demandes*, el nen apunta justament al *desig* de l'altre —que és el seu propi *desig*—, al qual ningú, cap mare, no pot respondre perquè, senzillament, el desconeix. Però el més important és que aquest espai mai no satisfet permeti la repetició d'una nova *demanda* i la circulació del *desig* que la rellança.¹

Unes consideracions finals

Als tallers i a la residència s'ofereixen coses als nois i noies: acolliment, alimentació, aprenentatges laborals... El Centre dedica una gran part del seu temps a procurar que tots els recursos funcionin: són mediacions necessàries. Però si els objectius i l'atenció del Centre es reduïssin a la satisfacció de les necessitats bàsiques del subjecte o a atendre la demanda genèrica que d'altres fan per ell, els educadors quedarien col·locats en una posició limitadora de qualsevol possibilitat d'expressió, dificultant l'aparició del *desig* de cada noi que arriba al Centre, i del dels seus familiars.

L'educador ha d'apuntar a la subjectivitat, formular preguntes sobre què li passa, per què vol venir al Centre, què és allò que li fa nosa, què li produeix angoixa, què li provoca una desestabilització personal. S'ha d'interessar pel *desig* de qui el rep i li condiciona l'entrada: «Tu, què vols de mi?» «I això, per què?» «Quina és la causa d'això?»... Preguntes adreçades a l'educador, el qual les ha d'aprendre a sostenir permanentment, per tal que sigui el propi noi, capaç de fer pactes, el que cerqui les seves respostes.

Potser cal aprendre a no respondre les preguntes. Educar implica una conducció més que una transmissió de saber, i això és el que es posa en primer pla en l'educació especial: l'aspecte *relacional*. Potser és per això que la institució ha recorregut a models comunicacionals, a planteigs existencialistes, analítics, i a conceptes de pedagogia social, per tal de fonamentar aquest tipus de relació.

El procés de conducció d'una relació parteix de la *demanda* del noi que arriba a la institució. Primer de tot, cal interrogar-se per l'existència de la *demanda* o iniciar un treball previ per fer que aparegui. Saber quin és el *desig* que fa que algú vulgui entrar en contacte amb el Centre, amb els educadors, requereix un treball indispensable en cada nou ingrés.

La posició en què queda col·locat l'educador una vegada iniciat un procés de

relació no correspon, doncs, al model d'identificació amb l'adult: ell no és l'ésser absolut que té totes les respostes, suprimint així qualsevol oportunitat de formulació de preguntes. No és que el noi no el situï inicialment en aquest lloc, però es tracta que l'educador no s'hi deixi atrapar. L'instrument de treball de l'educador és la seva persona, amb la seva actitud existencial i els seus propis conflictes, que no ha de confondre amb les seves necessitats o amb les demandes que fa als nois. La resolució d'aquesta qüestió té a veure amb la clarificació de la demanda: «Què és el que demana?» «Quin és el lloc on ell mateix se situa i on desitja situar la relació?».

No es tracta, doncs, que els educadors

no existeixin: el seu treball no els deixa indiferents, sinó que els interpel·la constantment, i això que és vàlid per a qualsevol educador, ho és més, segurament, per a l'educador especial: pel tipus de casos que treballa, i per la posició difícil que ocupa entre la societat —i l'administració—, la família i el noi.

El Centre de Formació i Prevenció té prou clar, com a institució, que la seva funció no és de resoldre una demanda genèrica d'atenció social, la qual portaria a un permanent i infructuós activisme dels seus educadors. La seva actitud vol ser d'acolliment actiu, i això comporta afavorir un procés relacional, i implicar-s'hi, a partir de la demanda concreta de cada noi i noia que s'hi adrecen.

---

(1) Seminari *Iniciació a la psicoanàlisi*, Marcel J. Edwards. Centre de Formació i Prevenció, gener de 1987.

ÍNDIX

• PRESENTACIÓ	5
• ORÍGENS I HISTÒRIA DEL CENTRE	7
El context social	7
Les primeres actuacions	7
Un procés de transformació i creixement	8
Cap a un reconeixement social	9
Una reflexió crítica sobre el procés seguit	10
El punt d'inflexió	11
• OBJECTIUS GENERALS I LÍNIES D'ACTUACIÓ	13
Preguntes permanents	13
Tendència psicoanalítica	14
• ORGANITZACIÓ DELS RECURSOS	15
Dependència econòmica	15
Dependència del personal	15
Dependència dels edificis	16
Organigrama del Centre	16
• LA RESIDÈNCIA MAS SANT JORDI	17
Objectius generals	17
Funcions de l'educador	17
Funcions de l'assistent social	18
• ELS PRE-TALLERS DEL CENTRE OBERT I ELS TALLERS D'INICIACIÓ LABORAL	19
Objectius generals	19
Funcions de l'equip d'educadors de taller	20
Funcions de l'assistent social	21
• LA DEMANDA EN TOTA RELACIÓ EDUCATIVA	23
Condicionaments externs	23
La qüestió de fons	24
Unes consideracions finals	25

TÍTOLS PUBLICATS

1. **TRAJECTE LABOR** és una cooperativa d'educadors especialitzats que pretén la reestructuració de la personalitat dels nens i dels joves, a través de la convivència i la participació social. Un projecte «arriscat, però que té el privilegi de ser una plataforma lliure per a crear educació».

En preparació

**Movi d'A (Moviment
d'Aturats de la Mina) •**

Projecte Fustall •

**Equip d'Educació
Ambiental La Vola •**

**Formació d'adults a la
Perona •**

EL CENTRE DE FORMACIÓ I PREVENCIÓ DE MATARÓ és una associació d'iniciativa social que actua en el camp de la prevenció i la reinserció social de joves inadaptats. Opta decididament, no tant per atendre una demanda genèrica d'atenció social —«gairebé mai no és el noi qui fa la demanda, sinó els altres»—, com per implicar-se en un procés relacional que acull activament la demanda concreta de cada noi i noia que s'hi adrecen ●